

TEMERINI MOZAIK / TEMERIN PUZZLE / MOZAIK TEMERINA

KULCSSZAVAK: Temerin, migráció, menekültek, etnikai konfliktusok, lokális identitások

ABSZTRAKT: A délszláv háborút követő szerbiai migrációs folyamatok helyi hatásainak vizsgálatához Temerin optimális és megkerülhetetlen kutatási terepnek kínálkozott. A háború nyomán az Újvidék közelében fekvő húszezer lakosú településen közel hatezer boszniai és horvátországi szerb menekült telepedett le. Ennek következtében a korábbi többséget alkotó magyar közösség, amelynek lélekszámát az elvándorlás és előre-gedés apasztja, kisebbségbe került. A többségi pozícióba került szerb közösség azonban nem tekinthető egységesnek: törésvonalak húzódnak a település őshonosnak tekintett és újonnan érkezett lakói között, melyek gyakran felülírják az etnikai csoporthatárokat is. A helyi etnikai és hatalmi viszonyok rövid idő alatt jelentős változáson mentek keresztül, mely kiélezett és gyakran fizikai erőszakba torkolló konfliktushelyzetet teremtett szerbek és magyarok, az őshonos lakosság és az újonnan betelepülők között.

A kötet soron következő négy tanulmánya Temerinben végzett kutatásaink eredményeibe kínál betekintést. Nagy Imre és Tátrai Patrik cikke bemutatja, hogy a migráció alapvető fontosságú Temerin történetében. Az 1990-es évek vége óta zajló betelepülés azonban döntően formálta át nemcsak az etnikai összetételt, hanem a helyi hatalmi viszonyokat is jelentős elmozdulást okozott, ezzel hozzájárulva a társadalmi feszültségek magas szintjéhez. Dušan Ristić, Nagy Imre és Saša Kicošev interjúkutatás alapján azt vizsgálja, mit jelent az identitás, otthon és haza a Temerinben élő horvátországi és boszniai menekültek számára. Az utolsó két írás a Temerinben élő magyar és szerb fiatalokra mint az etnikai incidensekben leginkább érintett csoportra fókuszál. Dušan Ristić, Nagy Imre és Saša Kicošev a temerini Lukijan Mušicki Középiskola szerb és magyar tanuló körében végzett kérdőíves vizsgálatot annak felmérésére, hogy milyen szerepet játszik Temerin az iskolások identitáskonstrukciójában, mi jellemzi helyi identitásukat. Erőss Ágnes és Váradi Monika Mária tanulmánya egyrészt temerini magyarokkal készített interjúk, másrészt helyi tizenévesek mentális térképeinek elemzésével a települési szomszédsági viszonyok átalakulását és az erőszak különböző megjelenítési formáit kívánja bemutatni.

KEYWORDS: Temerin, migration, refugees, ethnic conflicts, local identities

ABSTRACT: Temerin (in Vojvodina, Serbia) seemed to be an optimal and inevitable research site to study the local effects of migration processes triggered by the South Slavic wars. In Temerin, a small town in close vicinity to Novi Sad with twenty thousand inhabitants, almost six thousand Serbian migrants from Bosnia and Croatia resettled following the war. As a consequence, the former majority Hungarian community, which is constantly shrinking due to out-migration and ageing, became a minority. During the 1990s, Serbs replaced Hungarians as the largest ethnic group in the settlement and the 2002 census recorded a Serb ethnic majority in Temerin. However, the resulting majority Serb community is by no means unified: There is a clear split between "autochthonous" inhabitants and "newcomers". The local ethnic and power relations underwent severe changes, leading occasionally to sharp and often violent conflicts between Serbs and Hungarians. Temerin has turned out to be one of the symbols of the potential negative effects of mass migration and its social, economic and inter-ethnic consequences to a local community.

The next four articles aim to give a snapshot of the research carried out in Temerin by Serb and Hungarian TRANSMIG project teams. The first article, written by Imre Nagy and Patrik Tátrai explores the historical demography of Temerin, highlighting the essential role of several

migration waves since the 18th century. Although migration has always played an important role in the history of Temerin, the latest migration flow, which was caused by the wars in the 1990s, has dramatically transformed the local society. On the one hand, the local ethnic composition has changed and Serbians became the majority ethnic community. On the other hand, with the arrival of Serb refugees/IDPs local power structures shifted. This contributed to tense relations in two ways – between Serbs and Hungarians, and between newcomers and old residents, independent of ethnicity. According to the analysis of the settlement structure, there are no ethnically separated living quarters, although there are certain parts which were primarily settled by Serbs in various eras. The latest and the only ethnically homogeneous one is called Šešeljgrad by the locals. It is at the fringe of the settlement. Based on interviews with migrants, Dušan Ristić, Imre Nagy and Saša Kicošev studied what identity, home and homeland means for Serb migrants who arrived from Croatia and Bosnia. Painful memories recall the lost home and former life, and trigger a wide scope of reactions from denial to rage – and also acceptance. The research confirms the essential role of migration networks in the migratory process: The majority of the interviewees came to Temerin because of family links and family advice. Many interviewees emphasized their positive opinions about the local people and their helpfulness; according to the majority of migrants, they found a new home in Temerin.

The last two articles focus on the Hungarian and Serb youth as the groups most commonly associated and affected by ethnic clashes and tense inter-ethnic relations. Dušan Ristić, Imre Nagy and Saša Kicošev carried out a survey among Serb and Hungarian students from the local Lukijan Mušicki Secondary School. The research aim was to reveal the identity construction of students and the role of Temerin in this process. Ágnes Erőss and Monika Váradi wrote about the changing inter-ethnic relations and how those were perceived by local middle-aged Hungarian interviewees and Serb and Hungarian students enrolled in Lukijan Mušicki Secondary School. They found that the rapid changes in the local ethnic composition strained neighbourly relations where the position and strength of the local Hungarian community decreased, and the interviewees seem to view the future rather pessimistically. Analysing the mental maps drawn by Serb and Hungarian students about how they see Temerin, two results stand out: first, the appearance of ethnic content on the maps, and second, the occurrence of physical violence in public places. Although the majority of students saw Temerin as their home and provided a simple, ethnically neutral content, almost one-fourth of the maps came with either ethnic or aggressive connotations.

KLJUČNE REČI: migracije, izbeglice, etnički sukobi, lokalni identiteti

APSTRAKT: Temerin se pokazao kao nezaobilazan i optimalan teren za istraživanje lokalnih aspekata imigracije u Srbiju koja se dogodila nakon ratova na području bivše Jugoslavije. U ovom mestu blizu Novog Sada, u kojem danas živi skoro dvadeset hiljada stanovnika, nakon ratova se nastanilo oko šest hiljada izbeglica srpske nacionalnosti iz Bosne i Hercegovine i Hrvatske. Posledica tih migracija je promena demografske i nacionalne strukture stanovništva: ranije većinsko stanovništvo mađarske nacionalnosti – koje je inače zbog iseljavanja i starosti u opadanju, postalo je manjinsko; srpsko stanovništvo je postalo većinsko, ali i heterogeno, zbog razlika između starosedelaca i doseljenika. Navedene promene su imale uticaja na lokalne etničke odnose, pa su poslednjih godina učestali oštri i fizički sukobi na nacionalnoj osnovi, između Srba i Mađara. Zbog navedenog Temerin predstavlja primer negativnih uticaja i posledica velikih migracija nakon ratova na području bivše Jugoslavije, ali i promena društvenih, ekonomskih i međuetničkih veza i odnosa na lokalnom nivou.

Ova knjiga predstavlja rezultate četiri naučna istraživanja koja su sprovedena u Temerinu. Rad Nađ Imrea i Tatrai Patrika ukazuje na značaj imigracionih procesa tokom istorije Temerina. Doseljavanje koje se odigralo krajem 1990-ih godina imalo je odlučujući uticaj na promene etničkog sastava i društvenih odnosa među stanovništvom, a posebno na rast društvenih napetosti. Istraživanje Dušana Ristića, Imre Nađa i Saše Kicoševa bavi se problemima nacionalnog identiteta, mesta (doma) i društvenom integracijom izbeglica. U fokusu poslednja dva rada je omladina

mađarske i srpske nacionalnosti iz Temerina, kao generacijska grupa među kojom su sukobi najučestaliji. Istraživanje koje su putem upitnika u temerinskoj srednjoj školi „Lukijan Mušicki“ sproveli Dušan Ristić, Imre Nađ i Saša Kicošev, bavi se značajem Temerina kao mesta pripadnosti, identifikacije i konstrukcije identiteta učenika srpske i mađarske nacionalnosti. U istraživanju Eróss Ágnes i Váradi Monike prikazani su podaci dobijeni putem intervjua sa pripadnicima Mađarske nacionalne zajednice iz Temerina, kao i sa lokalnim desetogodišnjacima o njihovim mentalnim predstavama, promenama u međusobnim odnosima i različitim manifestacijama nasilja u ovoj sredini.